

Het vroege voorjaar in Gijs Kokkieshoek

Ees Aartse

Het is razend stil in duin op deze maandagmorgen 10 maart 1997. Ik trek voorzichtig het hek van de Halfwegse Slag achter me dicht. Een Heggemus verwelkomt mij op deze eerste inventarisatieronde in Gijs Kokkieshoek. Hij wordt meteen genoteerd. Het schokt hem niet en hij zingt rustig verder. De lucht is klaar en de opkomende zon kleurt de horizon rose. De geluiden zijn haast onwezenlijk helder, te helder eigenlijk. Op bijna twee kilometer van de ingang is iedere brandingsgolf duidelijk te horen. Zelfs startende vliegtuigen op Schiphol overbruggen moeiteloos de afstand. Het verkeer landinwaarts is een monotoon geluid. Wat dichterbij het snerpende geluid van een opgevoerde brommer. Hoe zou zo'n eeuw geleden de stilte zijn geweest? Echt stil, denk ik. Zoals Henriëtte Roland Holst in 1903 dichtte:

*De stilte der natuur heeft veel geluiden
en is toch vol rust voor ziel en zinnen
die druppelt zacht en ongemerkt naar binnen
tot in ons hart een zilvren toon gaat luiden.*

Vlaamse Gaai

Niet, zoals nu, razend stil. Overal door de stilte heen het door mensen geproduceerde geluid. Op het plein van de Langevelderslag is duidelijk hoorbaar dat een stratenmaker bezig is en op zee vaart hoorbaar een kotter voorbij. Plotseling is het duin wit. De dauw die eerst met fij-

ne druppeltjes gras de lage struiken beparelde, is nu bevroren tot kunstwerken van fijn, breekbaar rijp. Op de grond verraadt het berijpte, witte web de aanwezigheid van een vroege spin. Het verschil tussen bewoonde en onbewoonde holletjes is opeens zichtbaar. Door de minieme aanwezigheid van waterdamp, afkomstig van de ademhaling in het bewoonde holletje is de ingang versierd met een extra rijprandje; onbewoonde holletjes hebben dat niet.

In het Natte Bos zingt de Tjiftjaf een eentonig deuntje en twee Roodborstjes wedijveren dicht bij elkaar wie het mooist en hardst kan zingen. De Winterkoning is nog niet op zang. Het uitbundige, of zoals Guido Gezelle dat typeert 'het knettert in de dreven', moet nog komen. Hij heeft in ieder geval de strenge winter overleefd. Een Koolmees pingt en overal om me heen zingen Heggemussen. Uit de Rozendel is het schreeuwerige gekras van de Vlaamse Gaaien te horen.

Opeens staat de zon als een rode bol boven de bomen langs het rijwielpad. Vreemd licht dat de ochtendschemer rose kleurt. Pierre Kemp noemt dit:

*Het licht is rond en rolt naar alle kanten
de duinen op en af, de dalen door,
de wezens in en uit, en langs de planten
stijgt het de bomen in en gaat het alles voor.
Waarheen? Ik vraag dat niet, ik kom, ik ga,
omdat mijn handen en mijn voeten
mijn ogen en mijn hart zo moeten
en ik het licht nu eenmaal zo versta.*

De zon krijgt wat kracht en opeens verdwijnt het witte duin en komen pareltjes aan planten en lage struiken weer terug. Het verschil tussen -0 en +0 is een kwestie van minder dan een minuut. Alleen op plaatsen waar de eerste zonnestrallen de bodem nog niet kunnen bereiken, blijft de rijp wat langer aanwezig.

De Boomleeuwerik in de buurt van de Rietkuil verwelkomt de zon met zijn lieflijke zang dat ver over het duin klinkt. Als de Boomleeuwerik zingt is het pas echt lente. Een vogelvriend van me zei eens: 'Of God daar zingt'.... Het zou kunnen. Het hele luchtruim heeft de Boomleeuwerik nu voor zich alleen en er is geen concurrentie met andere zangers. In een wijde boog vertelt hij in zijn liedje 'ik ben terug'. Ik hoop dat hij, net als vorig jaar, een blijver is. Hoe slecht het weer ook is en hoe koud tijdens een inventarisatieronde, als de Boomleeuwerik zingt vergeet je alles.

Aan de rand van de Rozendel jaag ik een Vos op. Even een flits van roodbruin tussen de struiken. Hij heeft zijn visitekaartje wel achtergelaten. Een ijl pluimpje damp kringelt omhoog boven de verse drol. De geur van urine hangt overal tussen de struiken en veel verse prenten zijn te vinden in de vochtige grond.

In de Rozendel is de Goudvink op zijn paasbest. Zijn prachtige rode borst valt direct op tussen het kale hout. Geduld wordt altijd beloond: in dezelfde struik komt even later het vrouwtje omhoog.

Als je jarenlang hetzelfde terrein inventariseert worden zingende vogels op jarenlang dezelfde plaats goede bekenden. Als een Heggemus op zo'n bekende plaats niet zingt, wacht ik en heel vaak laat hij horen dat hij er toch is.

De Merel murmelt even. Meer hoeft je eigenlijk niet te verwachten, want zingen doet hij niet vaak. Zijn alarmroep verradt vaker zijn aanwezigheid dan zijn zang.

De Winterkoning in de Rozendel laat zich nauwelijks horen, maar ook hij heeft de winter overleefd.

De Koolmezen zijn druk in de weer en op een rivaal die te dicht in de buurt komt wordt furieus jacht gemaakt zelfs dwars door de struiken heen.

De overwinnaar laat op zijn stekkie luidkeels horen dat hij gewonnen heeft.

Op de duinenrij van de Langevelderberg zie ik dat alle dalen zich gevuld hebben met mist die zeer scherp is afgetekend. Zo boven de mist, waar alleen de hoge toppen van de duinen bovenuit steken, ontbreekt iedere vorm van oriëntatie. Ik probeer het wel, maar afstanden schatten blijft door het ontbreken van duidelijk herkenbare punten niet mogelijk. Door de kracht van het zonnetje lost de mist op en het duin keert terug tot de normale proporties. Nu blijkt zonneklaar dat ik soms honderden meters mis zat met het schatten van de afstanden omdat de lagere duinen opeens mistvrij zijn. Nu ik het verschijnsel ken, kan ik er ook van genieten. Jaren geleden niet. Ik voelde me unheimlich omdat het duin zo 'gekrompen' was. Kennelijk klampt een mens zich vast aan wat hij moet zien en raakt in verwarring als dat ontbreekt. Even de jubelende roep van de Wulp boven me. Zou hij blijven? Hij vliegt noordwaarts en is even later uit zicht.

Op weg naar de Schapendel hoor ik de Kneu weer op de kop van de Bessenglop. Ook weer terug. De Veldhondstong laat overal zijn nieuwe zilvergroene sprietten zien en de rozetten van de Koningskaars zijn wit bedauwd. Een enkele Vroegeling heft zijn teer bloempje naar de zon, maar van het Kandelaaertje is nog niet meer te zien dan een klein rood rozetje. Tussen wat lage struiken komt in fris, nieuw groen de Kleine veldkers op. Plaatselijk is de grond bedekt door de nog kleine plantjes van het Witte winterpostelein. De Grauwe wilg heeft katjes en de Kruiwilg zilveren dotjes. Nog is niets te zien van het duizendkleurig groen, dat zo kenmerkend is voor het voorjaar.

Een Reebok met twee geiten breekt door de

bepanting heen van de Schapendel en in razende vaart rennen ze duintje op en duintje af. Ver van mij blijven ze staan, draaien ze zich om, kijken en na een huppel zijn ze weg.

In het Helmkruidsdal is de Roodborsttapuit nog niet terug, maar zijn plaats wordt tijdelijk ingenomen door een paartje Glanskop. Op een blijvertje daar hoeven we niet op te rekenen, maar de afstand naar de Rozendel is niet zo groot. Twee Graspiepers op dezelfde plaatsen als vorig jaar dalen zingend naar beneden.

De zon krijgt steeds meer kracht en de schitterende waterdiamanten aan planten en struiken verdampen.

Glanskop

Het duin kan verder gaan met ontwaken, niet te weten dat 's middags een kille zeevlam de duinen zal inpakken in een klamme mist. De voorjaarszon van zestien graden 's morgens maakt dan plaats voor een grauwe deken van zes graden.

Terug bij mijn fiets zingt de Boomleeuwerik nog een rondje voor me. Misschien tot volgende week kleine voorjaarsfladderaar.